

Code of Criminal Procedure Video 01 F part1

Marathi

न्यायदंड अधिकायां कडे तक्रारी दाखल करने, तक्रार दाखल करनेची प्रक्रिया आनी तक्रारदाराची चौक्षी क्रिमिनल प्रक्रिया संहिता, एक 1973 अंतरगत न्यायदंड अधिकायां कडे तक्रार दाखल करने साथी सविस्तर कायदेशीर प्रक्रिया निश्चित केली आहे या तर्तुदिन मुले अनावश्यक खटले आणी न्यायाचा गैरवापर टालने साथी तक्रारी व्यवस्थित प्राप्त होताथ, तपासले जाताथ आणी न्यायप्रक्रिये नुसार हातायले जाताथ एक तक्रारीचा अर्थ तक्रार मन्जे गुण्या संबंधी न्यायाले स्मोर केलेला कायदेशीर आरोग तक्रारीची परिभाषा कल्मदोन दी तक्रार मन्जे कोणत्याही व्यक्तीने तोंडी किम्मा लेखी स्वरूपात न्यायदंड अधिकायां कडे गुण्याची ♦ या आरोपा मधे गुन्ह घडल्याचे स्पष्ट संकेत असने आवश्यक आहे तथापी पोलिस अहवाल तक्रारीचा व्यक्तेत येत नाही जर पोलिस अहवाल तक्रार मनुं घेतला गेला तर न्यायदंड अधिकारी खटल्याची दखल धेव शक्तो उदहर्य जर एकाध्या व्यक्ती ने दुस्या विरुद्ध फसवनुकी बाबत तक्रार दाखल केली तर न्यायदंड अधिकारी तक्रारदाराचे विधान नोंदवुन खटल्याची दखल गेव शक्तो 2. न्यायदंड अधिकाया स्मोर तक्रार दाखल करनेची प्रक्रिया कल्म 200 अब तक्रार दाखल जहल्यावर काय होते? जेवा न्यायदंड अधिकारी तक्रार स्विकारतो, तेवा तो तक्रारदार आणी साक्षिदारांची शपथपूर्वक चौक्षी करतो तक्रारदारांची आणी साक्षिदारांची निवेदन लेखी स्वरूपात नोंडवले जाते आणी तक्रारदार, साक्षिदार तसेच न्यायदंड अधिकारी यांचा करून सही करून घितली जाते बी कल्म 200 अंतरगत चौक्षीचे उधिष्ट खोट्या किम्मा निरर्थक तक्रारी आरम्भीच फेटालने साथी खटला पुरे नेने साथी पुरे सा आधार आहे का हे ठरवने साथी पुढिल चौक्षी साथी प्रात्मिक पुरावे नोंडवने साथी सीद तक्रार दाराचा चौक्षी साथी अपवाद खालील परिस्थितिन मधे तक्रार दाराची चौक्षी करने आवश्यक नस्ते जर तक्रार एकाध्या सार्वजनिक अधिकारी ने आपल्या अधिकरूद अधिकार अंतरगत दाखल केली असे जर एकाध्या न्यायाल्याने याच प्रकरणात पूर्वीच चौक्षी केली असे उदाहर जर सरकारी अधिकारी एकाध्या फाक्ती विरुद्ध नदी प्रदूषणा चा तक्रारी साथी खटला दाखल करत असे तर प्राथमिक चौक्षी ची गरज नहीं तीन न्यायदंड अधिकायाने पुढिल तप्पे ठरवने साथी प्रकरिया कल्म 201-203 अख जर न्यायदंड अधिकायाला खटला आइकनेचा अधिकार नसेल कल्म 201 जर न्यायदंड अधिकायाला खटला आइकनेचा अधिकार नसेल तर तो तक्रारदारास योग्य न्यायाल्या तक्रार दाखल करने साथी तक्रार पर्त देवु शक्तो योग्य न्यायदंड अधिकायाला तक्रार पाठू शक्तो उदाहर जर पुन्यात घडलेला गुन्या साथी मुम्बईतिल न्यायदंड अधिकायां कडे तक्रार दाखल जाली, तर मुम्बईतिल न्यायदंड अधिकारी ती तक्रार पुन्यातिल योग्य न्यायाल्या कडे पर्त पाठवेल किम्मा हस्तांत्रित करेल बी तक्रारी चा प्रकरणान मधे चौक्षी आनी तपास कल्म 202 तक्रार दाराची चौक्षी केले नंतर न्यायदंड अधिकारी पुढिल कुरूती करूशक्तो, स्वताह चौक्षी करून पुरावे तपासू शक्तो, गुन्याची सत्यता पडतालने साथी पोलिस तप कल्म 202 अंतरगत चौक्षी साथी महत्वाचा अटी जर आरोपी न्यायालय चा अधिकार ख्षेत्रा बाहर असेल, तर चौक्षीचे आदेश दिले जाताथ खोट्या किम्मा निराधार तक्रारी टालने साथी चौक्षी केली जाते निशकर्ष कल्म 200 ते 203 हे न्यायदंड अधिकायां कडे दाखल होना या तक्रारीं साथी प्राथमिक नियम

निश्चित करता न्यायदंड अधिकारी तक्रारदार आणि साक्षीदारांची चौकशी करून सत्यता पडता आतो तक्रारी फेटालनेची प्रक्रिया न्यायव्यवस्थेद गैरवापर हों नए या साथी महत्वाची आहे जर न्यायदंड अधिकायाला खटला अडकनेचा अधिकार नसेल तर तो तक्रार योग्य न्यायाला कडे पाठू सकतो खोट्या तक्रारी टालने साथी न्यायाले चौकशी किम्मा पोलिस तपासाचे आदेश देव शक्ते

क्रिमिनल प्रक्रिया संहिता - तक्रार दाखल करण्याची प्रक्रिया आणि चौकशी

क्रिमिनल प्रक्रिया संहिता, 1973 नुसार न्यायालयात तक्रार दाखल करण्यासाठी विशिष्ट कायदेशीर प्रक्रिया आहे. यामुळे अनावश्यक खटले आणि न्यायाचा गैरवापर टाळता येतो.

महत्त्वाचे कलम आणि त्यांचा उपयोग

1. तक्रारीचा अर्थ (कलम 2(d))

- तक्रार म्हणजे कोणत्याही व्यक्तीने तोंडी किंवा लेखी स्वरूपात न्यायालयाकडे गुन्ह्याची माहिती देणे.
- पोलिस अहवाल तक्रार म्हणून मानला जात नाही.
- उदाहरण: जर एखाद्या व्यक्तीने फसवणुकीबाबत तक्रार दाखल केली, तर न्यायालय ती स्वीकारून चौकशी करू शकते.

2. तक्रार दाखल करण्याची प्रक्रिया (कलम 200)

- न्यायालय तक्रार स्वीकारल्यानंतर तक्रारदार आणि साक्षीदारांची शपथपूर्वक चौकशी करते.
- चौकशीचे उद्दिष्ट:
 - खोट्या किंवा निरर्थक तक्रारी ओळखणे.
 - खटला चालवण्यासाठी प्राथमिक पुरावे गोळा करणे.
- काही अपवाद:
 - जर तक्रार कोणत्याही सरकारी अधिकाऱ्याने दाखल केली असेल, तर चौकशीची गरज नसते.

3. तक्रार हस्तांतरित करण्याची प्रक्रिया (कलम 201-203)

- **कलम 201:**
 - जर न्यायालयाला खटला ऐकण्याचा अधिकार नसेल, तर तक्रार योग्य न्यायालयाकडे पाठवली जाते.
 - उदाहरण: जर पुण्यात घडलेल्या गुन्ह्यासाठी मुंबईतील न्यायालयात तक्रार दाखल झाली, तर ती पुण्यातील न्यायालयाकडे हस्तांतरित केली जाईल.
- **कलम 202:**

- न्यायालय स्वतः चौकशी करू शकते किंवा पोलिस तपासाचे आदेश देऊ शकते.
- जर आरोपी न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्राबाहेर असेल, तर चौकशी आवश्यक आहे.
- **कलम 203:**
 - जर तक्रार निराधार किंवा खोटी असल्याचे आढळले, तर न्यायालय ती फेटाळू शकते.

निष्कर्ष

- न्यायालय तक्रारदार आणि साक्षीदारांची चौकशी करून तक्रारीची सत्यता पडताळते.
- न्यायव्यवस्थेचा गैरवापर होऊ नये म्हणून खोट्या तक्रारी फेटाळल्या जातात.
- जर न्यायालयाला खटला ऐकण्याचा अधिकार नसेल, तर तक्रार योग्य न्यायालयाकडे पाठवली जाते.
- न्यायालय चौकशी किंवा पोलिस तपासाचे आदेश देऊ शकते.

प्रश्नमंजुषा (MCQ)

प्रश्न 1: कलम 200 नुसार तक्रार स्वीकारल्यानंतर न्यायालय कोणती प्रक्रिया करते?

- ☒ A) तक्रारदार आणि साक्षीदारांची शपथपूर्वक चौकशी करते
- ☐ B) तक्रारदारला अटक करते
- ☐ C) तक्रार पोलिसांकडे पाठवते
- ☐ D) आरोपीला दोषी ठरवते

प्रश्न 2: कलम 201 नुसार न्यायालयाला खटला ऐकण्याचा अधिकार नसेल तर काय होते?

- ☒ A) तक्रार योग्य न्यायालयाकडे हस्तांतरित केली जाते
- ☐ B) न्यायालय स्वतःच निकाल देते
- ☐ C) पोलिस चौकशीशिवाय गुन्हा नोंदवतो
- ☐ D) आरोपीला त्वरित शिक्षा दिली जाते

प्रश्न 3: कलम 202 नुसार न्यायालय कोणत्या परिस्थितीत चौकशीचे आदेश देते?

- ☒ A) जर आरोपी न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्राबाहेर असेल

- ✗ B) जर तक्रार फक्त मौखिक स्वरूपात असेल
 - ✗ C) जर तक्रार सरकारी अधिकाऱ्याने दिली असेल
 - ✗ D) जर तक्रार मोठ्या न्यायालयात दिली गेली असेल
-

प्रश्न 4: कलम 203 नुसार न्यायालय तक्रार फेटाळू शकते का?

- ☒ A) हो, जर तक्रार निराधार किंवा खोटी असेल
- ✗ B) नाही, प्रत्येक तक्रार न्यायालयाने ऐकलीच पाहिजे
- ✗ C) फक्त जर पोलिसांनी आदेश दिला असेल
- ✗ D) केवळ उच्च न्यायालय तक्रार फेटाळू शकते